

La formació dels bibliotecaris-documentalistes i l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya

Introducció

L'Associació de Bibliotecaris de Catalunya creu convenient que, havent estat creades les ensenyances de Biblioteconomia i Documentació pel Reial Decret 3104/1978 de l'1 de desembre, el reconeixement de la professió adquireixi la figura jurídica de col·legi professional per tal de garantir i defensar més bé els seus interessos.

Per això, l'Associació, que té una llarga tradició en la vida cultural a Catalunya, ha iniciat els tràmits per a esdevenir col·legi professional i ara presenta la petició corresponent.

I. La formació dels bibliotecaris-documentalistes a Catalunya

1r.- Antecedents de la situació actual

L'any 1915 la Mancomunitat de Catalunya creà l'*Escola Superior de Bibliotecàries*, la primera a l'Estat espanyol i a Europa. L'Escola tenia els orígens en un projecte d'Eugeni d'Ors, que en fou el primer director, i estava destinada a formar el personal que s'havia de responsabilitzar d'impulsar la xarxa de biblioteques populars a Catalunya. La decisió de crear una xarxa de biblioteques populars, d'altra banda, va ser presa a la tercera assemblea de la

Mancomunitat, el mateix any 1915, a partir d'una moció feta pel diputat Francesc Montanyà.

La idea de l'Escola fou molt ben acollida pel món intel·lectual. Una mostra n'és el claustre de professors, amb noms rellevants de la vida cultural de Catalunya.

La història de l'Escola es pot dividir en els períodes següents:

1915-1919. Per a entrar a l'Escola cal superar un examen en el qual les aspirants han de demostrar que posseeixen uns coneixements equivalents als que s'obtenen en l'ensenyament secundari (tant si s'addueixen o no certificats de batxillerat) i, encara, nocions de llengües modernes. Els estudis duren tres anys.

Els professors de l'Escola, tots universitaris, són, entre altres, Joan Palau Vera, Carles Riba, Lluís Nicolau d'Olwer, Jaume Massó i Torrents, Manuel de Montoliu, Josep Martí Sabat, Ramon d'Alòs-Moner, Eugeni d'Ors, Lluís Segalà, Rafael Campalans, Jordi Rubió, Pompeu Fabra i Joaquim Folch i Torres.

1920-1924. L'any 1920 hi ha una reordenació de les matèries i les pràctiques es reserven per al tercer curs.

Per a l'ingrés els candidats han de presentar un títol acadèmic equivalent, com a mínim, al de batxiller o al de mestre i superar, a més, un examen-concurs. Les alumnes, un cop aprovats els dos primers cursos i fetes les pràctiques del tercer, han de superar un examen general de revàlida.

Al professorat s'incorpora, entre d'altres, Ferran Valls i Taberner.

1925-1929. La nova situació política, amb la presa del poder per Primo de Rivera, repercuteix en l'orientació pedagògica de l'Escola. Es mantenen els tres cursos i la revàlida, però hi ha alguna modificació en el nombre i el contingut de les assignatures.

La majoria dels docents esmentats foren destituïts i s'hi incorporaren uns altres professors universitaris.

1930-1938. La Diputació de Barcelona crea l'*Escola de Bibliotecàries*, continuadora de l'Escola Superior de Bibliotecàries de l'any 1915. El nou pla d'estudis continua exigint l'examen d'ingrés que acredita la possessió de coneixements equivalents a aquells que s'obtenen a l'ensenyament secundari, i els tres cursos. Per obtenir el títol cal també presentar una memòria de les pràctiques fetes i superar la prova de revàlida final.

El professorat es compon, entre altres, d'Eduard Toda, Feliu Elias, Ferran Soldevila, Marçal Olivar, Pere Bohigas, Ramon Aramon, Joan Petit, Josep F. Ràfols i Bartomeu Rosselló i Pòrcel.

1939-1973. Durant aquest període, a l'Escola es continuen fent tres cursos (ara en llengua castellana), bé que amb alguns canvis. Per exemple, cal assistir a les classes de «formació del espíritu nacional», que es fan amb els alumnes de primer curs de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona.

Durant el curs 1941-1942 per entrar a l'Escola és indispensable tenir el títol de batxiller superior i haver passat l'examen d'Estat. Les places d'ingrés es limiten a quinze, i per obtenir la titulació s'exigeix de presentar una tesina, a més de la memòria de les pràctiques, del coneixement de dos idiomes moderns i de la revàlida.

1973-1981. A partir del 1973 s'estructura un nou pla d'estudis, que es caracteritza pel manteniment de l'estructura bàsica del pla fundacional, una estructuració cíclica, l'establiment de cursos monogràfics i l'oportunitat de formació professional de reciclatge. L'any 1974 l'Escola canvia el nom d'Escola de Bibliotecàries pel d'*Escola de Bibliologia* i admet alumnes de sexe

masculí, que abans n'eren exclosos. El professorat continua essent universitari.

El pla d'estudis exigeix per ingressar a l'Escola de tenir aprovat el pre-universitari o el curs d'orientació universitària i estableix tres cursos d'estudis en els quals cal seguir tres cursets monogràfics. Cal presentar una tesina i superar exercicis pràctics d'idiomes, de catalogació i de classificació.

Els professors són, entre altres, Assumpta Estivill, Enric Gallén, Rosalia Guilleumas, Lluís Marquet, Carme Mayol, Teresa Rovira, Jordi Rubió Lois i Nora Vela.

Entre els professors que fan cursets monogràfics trobem Heribert Barrera, Manuel Mundó, Raimon Obiols, Lluís Olivella, Josep Maria Valverde i Joan Vernet.

1982-1983. A partir del curs 1983/84 hi fan classes Núria Amat, Maria Ballester, Pilar Martínez, Carme Mayol, Jordi Rubió Lois, Montserrat Sebastià, Nora Vela i Dolors Vives, entre altres.

2n.- La situació actual

L'etapa contemporània de la professió de bibliotecari-documentalista s'inicia l'any 1978 amb el Reial Decret

3104/1978, de l'1 de desembre (B.O.E., 9-I-1979), pel qual «se crean las enseñanzas de Biblioteconomía y Documentación, que se desarrollarán a través de la Educación Universitaria». A partir d'aleshores la fita més important fou el reconeixement de l'Escola de Bibliologia. El 13 de novembre de 1981 apareix el Reial Decret 3452/1981 (B.O.E., 8-II-1982), segons el qual «se autoriza la creación en Barcelona de una Escuela Universitaria de Biblioteconomía y Documentación, adscrita a la Universidad de Barcelona...».

L'Escola i el col·lectiu professional protestaren al seu moment pel greuge històric que significava el fet de concedir la creació d'una Escola que havia estat fundada el 1915. Per pal·liar aquesta inexactitud fou concedida a l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació de Barcelona la «Corbata de la Real Orden Civil de Alfonso X el Sabio», pel Reial Decret 799/1982, del 8 de març (B.O.E., 23-IV-1982).

L'any 1982 l'Escola és adscrita a la Universitat de Barcelona i adopta el nom d'*Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació*.

Per accedir-hi cal superar una prova d'accés. El curs 1983/84 es matriculen en el primer curs 180 alumnes.

El pla d'estudis inclou totes les matèries bàsiques per a una formació adequada a les noves tècniques documentals, introduïdes arreu durant els darrers anys.

Tanmateix, per respondre satisfactòriament a les necessitats de la societat, és imprescindible la institucionalització de la professió de *bibliotecari-documentalista* i el reconeixement de la seva tasca en el camp de la informació en particular i en l'àmbit cultural en general. En les tendències actuals de la investigació, la informació és l'eina bàsica, i el bibliotecari-documentalista hi té un paper fonamental com a intermediari. És per tot això que, seguint els corrents adoptats per la gran majoria de països, cal plantejar-se urgentment la necessitat de crear uns estudis de segon cicle, de grau superior, per tal de completar el primer cicle, sempre dins l'estructura universitària. La creació d'aquest segon cicle comportaria, com a conseqüència immediata, l'augment de la qualificació professional i la lògica repercussió en els serveis bibliotecaris-documentals del nostre país.

3r. - Funció social de les biblioteques i dels centres de documentació

Les biblioteques han tingut al llarg del temps una funció cultural molt important.

Els primers nuclis de material de biblioteca es remunten a temps antics, i gràcies a ells ha estat possible de reconstruir gran part de la història de l'Egipte i de l'Àsia Menor. Des de la caiguda de l'Imperi Romà fins al segle XIII, quan es creen les primeres biblioteques universitàries, aquells nuclis són els centres fonamentals de conservació i de difusió de la cultura. És a partir de les biblioteques monàstiques i eclesiàstiques, i gràcies a la pacient labor de transcripció, que avui ens és permès, entre altres coses, d'accedir als textos dels autors grecs i llatins.

La revolució anglesa i la francesa i els canvis socials i culturals del segle passat fan que el concepte de biblioteca, fins aleshores un lloc on es conserven fons bibliogràfics, es modifiqui substancialment. Al segle XIX, Panizzi, director del British Museum, afirma que les biblioteques no s'han de limitar a col·leccionar llibres, sinó que han de fer una tasca de difusió cultural.

Avui la funció social de les biblioteques és ben sabuda de tothom. D'una banda, són un equipament cultural indispensable per garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés a la cultura i el mitjà més eficaç de transmissió dels coneixements. Segons la UNESCO, «les biblioteques són unes institucions democràtiques d'ensenyament, cultura i informació i la

seva missió és de renovar l'esperit de l'home subministrant-li llibres per a l'esbarjo, ajudar a estudiar i donar a conèixer l'última informació tècnica».

Sense les biblioteques és impensable un desenvolupament científic-tècnic del país, ja que són un instrument primari per a la investigació.

4t. - Els bibliotecaris-documentalistes a Catalunya

Els bibliotecaris-documentalistes tenen per missió fonamental recollir, organitzar, tractar i difondre la informació, sigui quin sigui el suport en què es presenta.

Si fins als anys quaranta els bibliotecaris que sortien de l'Escola ocupaven els llocs de treball en biblioteques populars, a partir de l'expansió progressiva de biblioteques especialitzades ells han estat els responsables de sostenir la xarxa de biblioteques a Catalunya amb tota la seva diversitat.

Arran dels canvis polítics dels darrers anys —aprovació de la Constitució i aprovació de l'Estatut de Catalunya—, que es concreten en els traspassos relatius també a cultura, s'ha anat consolidant la tasca lligada al món de les biblioteques, i així es produeix un nou expandiment de la professió, que va

estretament relacionat amb l'activitat docent de l'actual Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació.

Actualment els llocs de treball que ocupen els bibliotecaris-documentalistes es distribueixen així:

— biblioteques públiques o populars:

33%

— biblioteques especialitzades o centres de documentació: 43%

— biblioteques universitàries: 19%

— biblioteques escolars i/o infantils: 5%

Les *biblioteques públiques o populars* es troben integrades fonamentalment en tres xarxes:

- a) Xarxa de la Generalitat de Catalunya
- b) Xarxa de la Diputació de Barcelona
- c) Xarxa de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

Les *biblioteques especialitzades o centres de documentació* poden ser públics o privats i engloben centres molt diversos, com és ara museus, laboratoris farmacèutics, editorials, etc.

II. L'Associació de Bibliotecaris de Catalunya

1r. - Història de l'Associació

Els orígens de l'Associació actual estan

en l'Associació existent abans de la guerra civil.

Com un reflex d'allò que representava l'Escola de Bibliotecàries, l'any 1930 es crea l'*Agrupació d'Alumnes i Ex-alumnes de l'Escola de Bibliotecàries*.

L'Agrupació promou diverses activitats de caire cultural, organitza viatges d'estudis i de pràctiques a biblioteques de ciutats europees i edita també un butlletí des del 1931 fins al 1937.

A l'origen de l'Associació actual podem distingir dues etapes.

Primera etapa: els anys seixanta un grup de bibliotecàries presentà al Govern Civil un avantprojecte d'estatuts d'associació professional. L'informe va ser desfavorable i el projecte no va tirar endavant.

Segona etapa: a mitjan 1972 un grup de bibliotecàries, algunes de les quals ja havien intervingut en el primer intent d'associació, inicien altre cop les gestions per constituir una associació legal a partir de la nova Llei d'Associacions.

L'Associació es plantejà dins l'àmbit de la província de Barcelona per facilitar-ne la legalització. Després d'un any d'haver presentat els documents corresponents al Govern Civil, l'11 d'octubre del 1974

fou aprovada l'*Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona*. La primera assemblea general es va fer el 10 de desembre del 1974, amb l'assistència de més de 150 bibliotecàries. S'hi van crear les vocalies de defensa de la professió, d'assessorament tècnic i jurídic, de borsa de treball, de cultura i informació i de propaganda.

La tasca de la junta que en sortí se centrà fonamentalment a treballar pel reconeixement oficial del títol, a organitzar curssets i conferències i a tenir al dia la borsa de treball.

L'any 1975 l'Associació disposà de local, que facilità el treball social. Durant aquest primers anys l'Associació se sustentà únicament a partir de la quota de 600 ptes. anuals que pagaven els associats.

2n.- Situació actual

Des de l'any 1981, que comencen a sortir de l'Escola titulats de sexe masculí, l'Associació s'anomena *Associació de Bibliotecaris de Catalunya*.

El títol ha estat finalment reconegut i, per tant, l'Associació centra ara els seus esforços a incrementar les activitats de caire professional.

El nombre d'associats el 10 de desembre de 1983 és de 504, pràcticament tots els bibliotecaris-documentalistes a Catalunya.

La junta es compon de 9 membres: President, Vice-president, Secretari, Tresorer, Vocal de defensa de la professió, Vocal de relacions exteriors, Vocal de publicacions, Vocal de cultura i Vocal de borsa de treball.

3r.- Activitats culturals

D'acord amb l'article 5 dels Estatuts, és missió de l'Associació «fomentar la relació social i humana, facilitar l'intercanvi d'experiències, millorar els serveis de biblioteques mitjançant estudis d'investigació i promoure les activitats de tipus cultural».

Per això la funció cultural de l'Associació s'ha centrat bàsicament en quatre aspectes:

- 1r.- L'organització de trobades professionals i la participació en trobades organitzades per altres organismes.
- 2n.- Les publicacions.
- 3r.- L'organització de cursets i de conferències i l'assistència a activitats d'aquesta mena que tenen interès per a la professió. L'assistència a congressos internacionals.
- 4t.- L'organització de visites a centres

que, per les seves funcions, són essencials per a la professió i de viatges professionals.

Tot seguit es descriuen algunes de les activitats dutes a terme a partir del 1979, any en què començà a publicar-se un full informatiu mensual d'ordre intern que recull totes les activitats fetes per l'Associació.

1r.- Trobades professionals

Els encontres de treball amb altres entitats han estat una de les activitats a què l'Associació ha donat més importància. En primer lloc cal esmentar la participació en tots els congressos anuals de l'IFLA, de la qual l'Associació és membre.

També va prendre part en l'organització de la visita que el grup C.E.B.R.A.L. (Cercle d'études des bibliothécaires d'Aquitaine-Languedoc) va fer a Barcelona els darrers dies del setembre del 1979.

La participació de l'Associació o bé d'associats en encontres de caire monogràfic organitzats per altri ha estat freqüent:

- III Trobada d'Escriptors en Llengua Catalana (abril, 1979).
- Seminario sobre la formación de

bibliotecarios y documentalistas (abril, 1980).

— II Jornadas Bibliotecarias de Andalucía (abril, 1982).

— III Jornadas Bibliotecarias de Andalucía (novembre, 1983).

— Cursos del C.E.B.R.A.L. Brive.

— II Congreso de ANABA (Palma de Mallorca. Novembre, 1983).

— Liber'83 (Madrid. Setembre, 1983).

2n.- Publicacions

Des dels seus inicis, l'Associació de Bibliotecaris ha realitzat una política de publicacions en un doble vessant:

- a) publicacions de tipus intern per informar els associats;
- b) publicacions realitzades a petició d'organismes públics i publicacions que, a més a més d'informar els socis, es projecten a l'exterior.

Dins del primer apartat, cal dir que l'any 1975 es publicà el número 1 del *BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ DE BIBLIOTECÀRIES*. Era d'ordre intern i, a més a més d'articles de fons sobre qüestions relacionades amb la biblioteconomia, donava notícies d'interès per als associats. L'any 1979 es publicà el seu darrer número.

L'Associació ha anat informant regularment els associats amb uns fulls

informatius de periodicitat mensual. En ells es ressenyen les activitats de la Junta, informacions bibliogràfiques, demandes de treball, etc.

Dins del segon tipus de publicacions hi ha, per una part, el *BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ DE BIBLIOTECARIS DE CATALUNYA* que reprèn l'anterior *Butlletí*. Aquesta vegada, però, es planteja com un butlletí que es difon més enllà de l'àmbit estricte dels socis. La seva periodicitat és semestral, se'n tiren 1.200 exemplars i es pot trobar a les principals biblioteques de Catalunya. A partir d'ell s'han establert intercanvis regulars amb les publicacions de les associacions professionals de l'estranger.

D'altra banda, a partir de peticions que ens han fet organismes públics, s'han realitzat, entre altres, els treballs següents:

1979. *Directori de Biblioteques de Catalunya*. V.I: Barcelona.

1979. *Les biblioteques públiques a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

1981. *Biblioteques populars a Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. (Quaderns de divulgació cultural).

1982. Revisió de: *ISBD(M): descripció bibliogràfica normalitzada internacional per a publicacions monogràfiques*.

Revisió de: *ISBD(S): descripció bibliogràfica normalitzada internacional per a publicacions en sèrie*.

Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

1983. *Normes per a biblioteques públiques*. Barcelona.

3r.- Cursets i conferències

En aquest punt cal assenyalar la diversitat i que els associats hi han participat sempre activament i majoritàriament.

A nivell general cal destacar la col·laboració que hi han aportat alguns organismes, com és ara la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, l'Institut Britànic, la Biblioteca de Catalunya i el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya.

Dels cursets mereixen ser recordats els següents:

— *ISBD (descripció bibliogràfica normalitzada internacional)*. 17-19 de desembre del 1979.

— *Curset de reciclatge de catalogació*. 4-11 de novembre del 1980.

— *Els thesaurus i la seva importància en la recuperació de la informació*. 1981.

— *Curset de reciclatge de bibliografia*. 17-24 d'abril i 18 de maig del 1982.

— *ISBD(M): descripció bibliogràfica*

normalitzada internacional per a publicacions monogràfiques. Febrer del 1983.

— *Catàleg alfabètic de matèries*. 7 i 14 de maig del 1983.

Els temes han estat, doncs, les noves tècniques que es van introduint en el món de la biblioteconomia, de la bibliografia, de l'anàlisi documental i de la documentació.

4t.- Visites a centres i viatges professionals

L'Associació ha organitzat cada any una sortida amb motiu del congrés professional que l'IFLA celebra a ciutats diferents.

L'any 1979 a Copenhaguen;

1980 a Manila;

1981 a Leipzig;

1982 a Montreal;

1983 a Munic.

S'ha aprofitat l'avinentsa per conèixer una àrea més àmplia que la mateixa ciutat organitzadora i visitar altres centres bibliotecaris del país amfitrió.

Cal ressenyar un viatge d'estudis fet a París entre el 9 i el 16 de juny del 1979, en el qual es mantingueren contactes professionals directes amb els bibliotecaris francesos. El 1978 ja se

n'havia organitzat un altre de similar a Anglaterra en col·laboració amb el British Council.

Finalment, cal esmentar algunes visites a diversos centres culturals, sempre dirigides per persones competents i que en coneixen el funcionament.

4t.- Funció social de l'Associació

Des de l'inici, tant l'antiga Agrupació d'Alumnes i Ex-alumnes de l'Escola de Bibliotecàries com l'actual Associació de Bibliotecaris de Catalunya han estat sempre identificades amb tot allò que es refereix al món de la promoció de la llengua, de la cultura i de la identitat de la nació catalana.

L'Associació ha estat present en els moments més importants de la història de Catalunya dels darrers anys. L'Assemblea de Catalunya i el Congrés de Cultura Catalana en són dos exemples.

La vinculació del personal professional bibliotecari de Catalunya al món socio-cultural del país ha estat sempre una realitat, fins i tot en els moments més difícils. Quan fou creada, l'any 1974, l'Associació va assumir una funció d'integració i de canalització de moltes actuacions individuals i meritòries i l'ha exercida col·lectivament.

Oberta a tots els titulats de l'Escola de Bibliologia, l'Associació ha tingut sempre una actitud integradora, recollint en el seu si opinions diverses i s'ha esforçat perquè el rigor i la seriositat professionals estiguessin a la base de la seva activitat.

(Dossier que va elaborar l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya per promoure la creació del Col·legi Professional de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Desembre del 1983)